

IFAU – INSTITUTET FÖR
ARBETSMARKNADSPOLITISK
UTVÄRDERING

Hur viktig är närheten till jobb för chanserna på arbetsmarknaden?

Yves Zenou
Olof Åslund
John Östh

RAPPORT 2006:1

Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) är ett forskningsinstitut under Näringsdepartementet med säte i Uppsala. IFAU ska främja, stödja och genomföra: utvärdering av arbetsmarknadspolitiskt motiverade åtgärder, studier av arbetsmarknadens funktionssätt och utvärdering av effekterna på arbetsmarknaden av åtgärder inom utbildningsväsendet. Förutom forskning arbetar IFAU med att: sprida kunskap om institutets verksamhet genom publikationer, seminarier, kurser, workshops och konferenser; bygga upp ett bibliotek av svenska utvärderingsstudier; påverka datainsamling och göra data lättillgängliga för forskare runt om i landet.

IFAU delar även ut anslag till projekt som rör forskning inom dess verksamhetsområden. Anslagen delas ut en gång per år och sista dag för ansökan är den 1 oktober. Eftersom forskarna vid IFAU till övervägande del är nationalekonomer, ser vi gärna att forskare från andra discipliner ansöker om anslag.

IFAU leds av en generaldirektör. Vid myndigheten finns en traditionell styrelse bestående av en ordförande, institutets chef och åtta andra ledamöter. Styrelsen har bl a som uppgift att besluta över beviljandet av externa anslag samt ge synpunkter på verksamheten. Till institutet är även en referensgrupp knuten där arbetsgivar- och arbetstagsarsidan samt berörda departement och myndigheter finns representerade.

Postadress: Box 513, 751 20 Uppsala
Besöksadress: Kyrkogårdsgatan 6, Uppsala
Telefon: 018-471 70 70
Fax: 018-471 70 71
ifau@ifau.uu.se
www.ifau.se

IFAU har som policy att en uppsats, innan den publiceras i rapportserien, ska seminariebehandlas vid IFAU och minst ett annat akademiskt forum samt granskas av en extern och en intern disputerad forskare. Uppsatsen behöver dock inte ha genomgått sedvanlig granskning inför publicering i vetenskaplig tidskrift. Syftet med rapportserien är att ge den ekonomiska politiken och den ekonomisk-politiska diskussionen ett kunskapsunderlag.

Hur viktig är närheten till jobb för chanserna på arbetsmarknaden?*

av

Yves Zenou*, Olof Åslund* & John Östh♦

2006-02-14

Sammanfattning

Denna rapport undersöker om tillgången på jobb i närområdet påverkar individers sysselsättning och förvärvsinkomst. Analysen bygger på mycket detaljerade geografiska uppgifter om bostäder och arbetsplatser för hela Sveriges befolkning. Studien visar att en stor mängd jobb i förhållande till antalet boende inom en cirkel med fem kilometers radie runt individens bostad, har en tydlig positiv inverkan på chansen att vara i arbete. Resultaten pekar också på att man riskerar att underskatta denna effekt om man inte tar hänsyn till det faktum att personer kan anpassa valet av bostadsort efter jobbtillgången.

* Denna rapport är en sammanfattning av Åslund, Östh & Zenou (2006). Vi är tacksamma för Eva Mörks kommentarer och förslag till den svenska rapporten.

* IUI, Industriens utredningsinstitut, GAINS och CEPR, yves.zenou@iui.se. Zenou är tacksam för stöd från Marianne och Marcus Wallenbergs Stiftelse.

* IFAU, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering, och SNS, Studieförbundet näringsliv och samhälle, olof.aslund@ifau.uu.se. Åslund är tacksam för stöd från Jan Wallanders och Tom Hedelius Stiftelse.

♦ Kulturgeografiska institutionen Uppsala Universitetet, john.osth@kultgeog.uu.se

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
2	Boende och pendling i Sverige	5
3	Att studera betydelsen av närhet till jobb – metoder och data.....	8
4	Sambandet mellan närhet till jobb och individens framgång på arbetsmarknaden.....	10
4.1	Mönster i hela befolkningen	10
4.2	Effekter av jobbtillgång: flyktingar 1990–91	12
5	Sammanfattande diskussion	15
	Referenser	17
	Bilagor	18

1 Inledning

Upploppen i Frankrike under november 2005 gav nytt bränsle åt en sedan flera år pågående debatt om bostadssegregationens konsekvenser för etniska minoriteters ställning på arbetsmarknaden. Precis som under oroligheterna i Storbritannien sommaren 2001 och under de s k Rodney King-upploppen i Los Angeles i april 1992, hade många av upploppsdeltagarna invandrarbakgrund eller tillhörde en etnisk minoritet. I de flesta västländer finns en tydlig etnisk segregation i boendet, och dessutom en hög arbetslöshet och utbredd bidragsberoende i områden dominerade av invandrare och minoriteter. Ett antal möjliga förklaringar till sambandet mellan bostadssegregation och problem på arbetsmarknaden framförs återkommande i den svenska debatten: de som bor i invandrartäta områden diskrimineras, kommer inte i kontakt med arbetsgivare och jobbmöjligheter på den allmänna arbetsmarknaden, isoleringen gör att man inte bygger upp kunskaper på svenska språket på det sätt som man skulle göra om boendet var mer integrerat osv.

Ett perspektiv som inte är så vanligt i Sverige och övriga Europa, men som har varit föremål för en mycket omfattande debatt och forskningslitteratur i USA, är hur det geografiska eller tidsmässiga avståndet från bostaden till möjliga arbetstillfällen påverkar individens sysselsättning och inkomster. Som en bidragande förklaring till svarta amerikaners svaga ställning lanserade John Kain (1968) den s k *spatial mismatch-hypotesen* (SMH). Kain observerade att medan jobben flyttade till de amerikanska storstädernas förorter så bodde den svarta befolkningen i stor utsträckning kvar i centrum. Det fanns alltså en tilltagande "mismatch" mellan var man bodde och var jobben fanns.

SMH:s giltighet bygger på två antaganden: (i) närheten till jobbmöjligheter påverkar individen; (ii) minoriteter med svag ställning har i genomsnitt större avstånd till jobb. Sedan Kains uppsats har en omfattande empirisk litteratur försökt fastställa sambandet mellan närhet till jobb och ställning på arbetsmarknaden (se sammanställningarna av Holzer, 1991, Kain, 1992, Ihlanfeldt & Sjoquist, 1998). En majoritet av studierna har kommit fram till att SMH har en viss giltighet som förklaring till den höga arbetslösheten bland svarta i USA. Under senare år har några studier dragit liknande slutsatser för Europeiska länder (se t ex Patacchini & Zenou, 2005, för England).

Denna rapport redovisar resultaten från den första svenska ekonomiska studien av frågan.¹ Vår analys bygger på mycket detaljerade uppgifter om bostäders och arbetsplatsers geografiska placering, kombinerat med information om individers sysselsättning och förvärvsinkomster. Vi redovisar först vissa resultat för ett slumpmässigt urval av hela den svenska befolkningen. Dessa kan relateras till vad man funnit i andra länder. För att kunna lösa ett centralt metodproblem som har gjort att de flesta tidigare studier har kunnat ifrågasättas, studerar vi dessutom en grupp flyktingar som omfattades av den s k ”Hela Sverige-strategin” och därmed blev anvisade till en första bostad av svenska myndigheter. Skeptiker till SMH har påpekat att det är troligt att människors val av bostadsort kan påverkas av tillgången på jobb i närområdet. Om det är så att de som ändå skulle klara sig bra på arbetsmarknaden av någon anledning bosätter sig i områden med hög jobbtillgång, riskerar vi att överskatta betydelsen av avstånd till jobb. Å andra sidan kan förhållandet vara det motsatta: om personer som vet att de är beroende av att det finns jobb i närområdet söker sig till sådana områden, medan de som har en starkare ställning bosätter sig längre från jobb, så kommer man att underskatta effekten av jobbtillgång. Genom att studera en grupp som i ett skede inte styrde sitt eget val av bostadsort kan vi bättre belysa orsakssambanden mellan jobbtillgång och t ex sysselsättning.

Trots en omfattande empirisk litteratur är det först under senare år som det utvecklats teoretiska modeller för varför närheten till jobb kan påverka individens ställning på arbetsmarknaden.² En första typ av förklaring är att sökandet efter jobb blir mindre effektivt om man bor långt ifrån jobben, t ex genom att man helt enkelt inte upptäcker eller har tillräcklig information om en del av de jobb som blir tillgängliga. Detta problem kan förvärras genom att de som bor långt från områden där det finns lediga jobb får små incitament att söka intensivt, eftersom deras ansträngningar inte lönar sig. En andra typ av modell pekar på att om den erbjudna lönen blir för låg i förhållande till pendlingskostnaden, kan arbetssökande vara ovilliga att ta jobb som ligger för långt bort från bostaden. Detta resulterar i ett stort arbetsutbud i vissa områden, vilket under vissa antaganden om lönebildningen³ leder till högre arbetslöshet och lägre löner där.

¹ För en mer omfattande resultatredovisning, detaljer kring analysen och en utförligare diskussion med referenser till annan forskning, se Åslund m fl (2006).

² För en fullständig översikt av litteraturen som presenterar dessa modeller, se Gobillon m fl (2005). Effekten av avstånd till jobb är naturligtvis inte avgränsad till minoriteter, men har i många fall använts för att förklara skillnader mellan grupper i t ex arbetslöshet.

³ Resultaten gäller både under s k effektivitetslönesättning och i en ekonomi med minimilöner.

Ett tredje argument bygger på att pendlingsavståndet kan påverka produktiviteten hos den enskilde, särskilt om det finns bristfälliga kommunikationer som gör att man kommer för sent, lägger för mycket tid på pendling osv. Detta kan leda till att arbetstagare avstår från dessa jobb, men också till att arbetsgivare inte anställer personer som bor på ett visst avstånd från arbetsplatsen.

För att dessa teorier ska kunna förklara skillnader mellan grupperns framgång på arbetsmarknaden, krävs att grupperna är ojämnt fördelade på bostadsmarknaden. I USA har svarta historiskt varit utestängda från att bo i vissa områden, ofta genom diskriminering i någon form (t ex av säljare på bostadsmarknaden eller av kreditgivare). Samma argument kan sannolikt i viss mån tillämpas på Sverige. Här tillkommer också det faktum att en stor del av (de nyanlända) invandrarna är hänvisade till hyresbostäder, och att dessa är områdesmässigt koncentrerade.

Nästa avsnitt beskriver översiktligt boende- och pendlingsmönster i Sverige, och skillnader mellan grupper på arbetsmarknaden. Avsnitt 3 redogör kortfattat för metoden och de data som används i den statistiska analysen. Därefter presenteras resultaten rörande sambandet mellan avstånd till jobb och framgång på arbetsmarknaden i avsnitt 4. Rapporten avslutas med en sammanfattande diskussion.

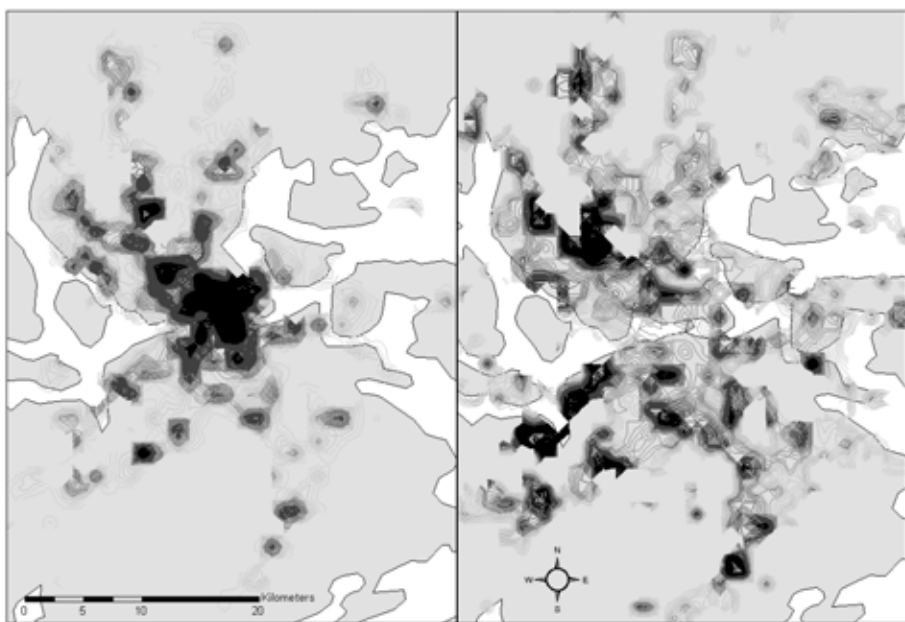
2 Boende och pendling i Sverige

Sverige har en i ett internationellt perspektiv stor utlandsfödd befolkning. Över 1 000 000 utlandsfödda utgör 12 procent av landets befolkning, vilket är jämförbart med de senaste siffrorna för USA. Precis som i de flesta andra västländer är den invandrade befolkningen koncentrerad till storstäderna. Hälften av invandrarbefolkningen bor i någon av de tre storstadsregionerna, att jämföra med en tredjedel av den totala befolkningen. Bland många grupper med ursprung i Afrika, Asien och Sydamerika är boendekoncentrationen ännu mer uttalad. Det är också väl känt sysselsättningsgraden varierar kraftigt beroende på födelseregion: år 2002 var den 54 procent bland dem som är födda utanför Europa, att jämföra med 69 procent bland dem från EU/EES-länder och 77 procent bland de infödda.

Till skillnad från många amerikanska storstäder där innerstaden förlorat arbetstillfällena och blivit fattigare, har svenska större städer en ”europeisk” struktur med en rik stadskärna där jobben är koncentrerade. De mest

invandrartäta områdena (särskilt beträffande personer med utomeuropeiskt ursprung) ligger vanligen en bit från centrum och består till stor del av hyresbostäder. Med få undantag bor i dessa områden personer med bakgrund i olika delar av världen – de domineras alltså inte av en viss invandrargrupp utan det gemensamma är att få infödda bor där. En stor del av de idag invandrardominerade områdena byggdes inom ”miljonprogrammet” i slutet av 1960-talet och början av 1970-talet. Många infödda har under de senaste decennierna lämnat dessa områden, vilket har ökat invandrarkoncentrationen (Andersson, 2000).

Figur 1 visar kartor över arbetstillfällen och andel utlandsfödda i Stockholm. Mörkare färg indikerar högre koncentration av jobb (vänstra kartan), respektive högre andel utlandsfödda (högra kartan). Det är tydligt att arbetsplatserna till stor del ligger i centrum, medan bostadsområden med hög andel utlandsfödda finns spridda utanför Stockholms centrala delar. I detta perspektiv verkar det alltså finnas en åtskillnad mellan var jobben finns och var personer med utländsk bakgrund bor. Samtidigt bör man notera att många av dessa förhållandevis nybyggda stadsdelar är relativt väl anslutna till offentliga kommunikationer. Den amerikanska förklaringen med höga tidsmässiga eller monetära pendlingskostnader kan därför ha mindre relevans i Sverige. I rapportens sista avsnitt diskuterar vi om skillnader i jobbtillgång kan förklara skillnader mellan infödda och invandrade på arbetsmarknaden.

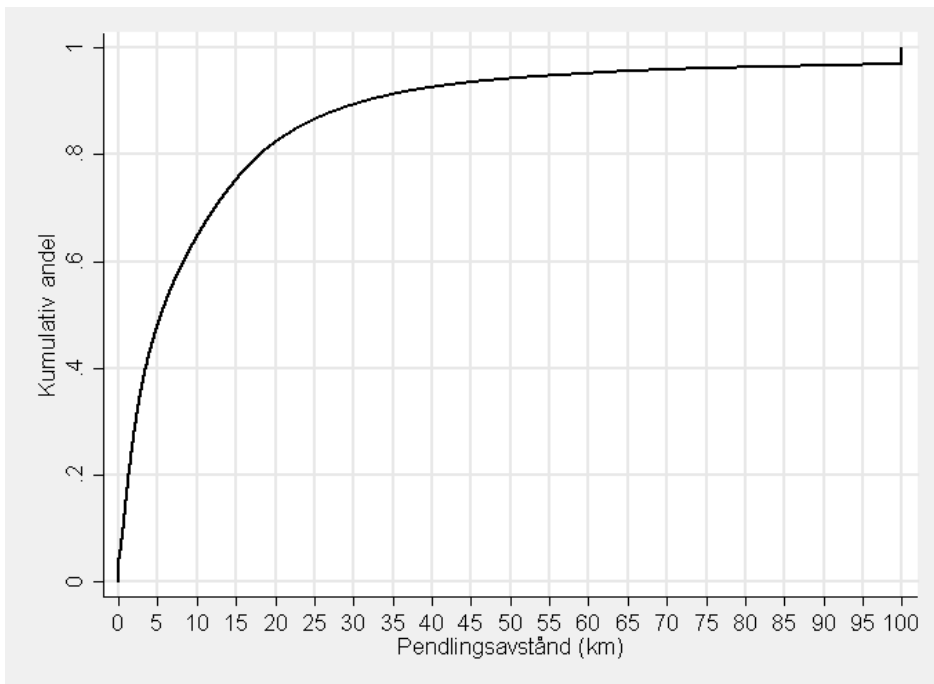

Figur 1 Arbetstillfällena och andel utlandsfödda i Stockholm, 1999.

Anm: Mörkare färg indikerar högre koncentration av jobb (vänstra kartan), respektive högre andel utlandsfödda bland de boende (högra kartan).

Tanken att avstånd till jobb påverkar individens möjligheter är nära kopplad till pendlingsbeteende. *Figur 2* nedan visar den kumulativa fördelningen av pendlingsavstånd (dvs längden på en rak linje mellan bostaden och arbetsplatsen) för ett slumpmässigt befolkningsurval. Det visar sig att en stor andel av befolkningen arbetar förhållandevis nära hemmet. Av figuren framgår att ca 50 procent jobbar inom 5 km från bostaden (vilket alltså är medianavståndet), och över 80 procent har mindre än två mil till jobbet. Medianpendlingsavståndet tenderar att öka med utbildningsnivå och är längre i Mälardalen än i övriga landet. Det är däremot förhållandevis likartat för olika grupper av födelseländer.⁴ Att använda 5 km som "jobsökarradie" har därför visst stöd i observerat pendlingsbeteende.

⁴ Se Hedberg (2005) för en sammanställning av svensk forskning kring pendling.

Figur 2 Pendlingsavstånd, 1999.

Anm: Figuren visar den kumulativa fördelningen för pendling (längden på en rak linje mellan bostad och arbete) i det slumpmässiga befolkningsurvalet 1999. De som har över 100 km till arbetet har tilldelats värdet 100, vilket förklarar ”hoppet” i kurvan.

3 Att studera betydelsen av närhet till jobb – metoder och data

Det vanligaste sättet att studera frågan om hur avstånd till jobb påverkar individens möjligheter är att via regressionsanalys relatera ett mått på jobbtillgång (t ex antalet arbetsplatser som finns inom ett visst geografiskt eller tidsmässigt avstånd) till ett mått på framgång på arbetsmarknaden. I vissa studier används individdata, i andra är man hänvisad till områdesbaserade data. Ihlanfeldt (2006) pekar ut ett antal brister som påverkar trovärdigheten i flertalet tidigare

studier. Detta gäller framför allt det ovan nämnda problemet med att människor kan anpassa var man bor efter jobbtillgången. Detta fenomen kallas ibland *självsortering* och kan skapa *selektionsproblem* ifall personer som bor i vissa områden systematiskt skiljer sig från andra på ett sätt som inte fångas av faktorer som undersökningen kan ta hänsyn till. Två andra brister framhålls också: bristande kontroll för andra områdesfaktorer vilket kan leda till skensamband mellan jobbtillgång och utfallsvariabeln, och kvalitetsbrister i måttet på jobbtillgång.

Denna studie använder den vanliga grundläggande empiriska ansatsen, men försöker på olika sätt hantera de förekommande metodproblemen: genom att studera de flyktingar som omfattades av placeringspolitiken, genom att använda en mängd kompletterande områdesegenskaper, och genom att testa olika sätt att mäta tillgången på jobb.

Vår analys bygger på mycket detaljerade individdata från den s k PLACE-databasen som finns vid Kulturgeografiska institutionen vid Uppsala universitet. Databasen innehåller registerinformation för hela Sveriges befolkning under perioden 1990–2002. Eftersom all information inte finns tillgänglig under hela perioden, baseras vår analys på uppgifter från senast 1999. Förutom information om t ex sysselsättning, inkomster, utbildning och familjeförhållanden, innehåller databasen uppgifter om exakta geografiska koordinater för samtliga individers bostäder och arbetsplatser.

Med hjälp av de geografiska uppgifterna kan vi beräkna individbaserade mått på närheten till jobb. Beräkningen kan beskrivas som att vi ritar en cirkel med (i huvudmodellen) 5 km radie runt varje individs bostad, och räknar: (i) hur många arbetsplatser som ligger innanför cirkeln, (ii) hur många personer som bor innanför cirkeln. Genom att varje jobb är kopplat till en individ, kan vi också dela in jobben efter t ex utbildningsnivån hos den som innehar det.⁵

Analysen baseras på två individmaterial: (i) ett slumpmässigt urval av befolkningen i ålder 26–64, 1999; (ii) flyktingar⁶ som fick uppehållstillstånd

⁵ Åslund m fl (2006) redovisar en mängd känslighetsanalyser som styrker resultaten i huvudmodellen. Variablerna som beskriver tillgången på jobb kompletteras där med områdeskaraktäristika som fångar t ex pendlingsbeteende, andelen högutbildade och andelen utrikes födda i det s k SAMS-området (kan enligt SCB liknas vid ett homogent bostadsområde). Eftersom data sträcker sig över flera år kan vi också ta fram data över jobbtillväxt för att bättre fånga *lediga* jobb i ett visst område. Dessutom diskuteras variationer på radien inom vilken jobbtillgången mäts.

⁶ PLACE innehåller ingen information om flyktingstatus. Urvalet bestäms av ursprungsland och familjeförhållanden vid invandringstidpunkten.

1990–91 och som var i arbetsför ålder från invandringsåret till 1999. Den första gruppen ger resultat som kan relateras till de mönster som framkommit i tidigare studier för andra länder. Genom att studera den andra gruppen (som i stor utsträckning blev anvisade till sin första bostad i Sverige) kan vi belysa orsaks-sambandet mellan jobbtillgång och ställning på arbetsmarknaden. Vi återkommer till detta i samband med resultatredovisningen.

Tabell A 1 i rapportens bilaga beskriver de två urvalen (år 1999). *Tabell A 2* visar sammansättningen av födelseländer i flyktingurvalet. Av den senare framgår att en mycket stor andel av flyktingarna kom från Mellanöstern och Afrikas Horn (Etiopien, Somalia). Båda urvalen är avgränsade till åldersintervallet 26–64, men flyktingarna är i genomsnitt yngre: 39 år jämfört med 45 år i det slumpmässiga befolkningsurvalet. Utbildningsnivån är något mer polariserad bland flyktingarna. Både andelen med låg utbildning och andelarna i de högsta utbildningskategorierna är högre. En slående skillnad finns i ställningen på arbetsmarknaden: endast 43 procent av flyktingarna var sysselsatta 1999, dvs minst åtta år efter att de kommit till Sverige. Bland dem som hade någon förvärvsinkomst är också inkomsterna i genomsnitt avsevärt lägre jämfört med i det slumpmässiga urvalet.

4 Sambandet mellan närhet till jobb och individens framgång på arbetsmarknaden

Vi övergår nu till att studera hur tillgången på jobb i närområdet påverkar sannolikheten att vara i arbete respektive förvärvsinkomsten. Vi börjar med att redovisa mönstret för det slumpmässiga befolkningsurvalet och presenterar sedan resultaten för 1990–91 års flyktingkohorter.

4.1 Mönster i hela befolkningen

Tabell 1 nedan visar skattningar för hur sysselsättning⁷ och förvärvsinkomster varierar med tillgången på jobb inom 5 km.⁸ Observera att dessa resultat lider

⁷ Klassificeringen som förvärvsarbetande respektive icke förvärvsarbetande baseras på förvärvsarbete under november månad, och följer SCB:s ”officiella” sysselsättningsdefinition.

av samma metodproblem som de flesta studier på detta område, och är därför i första hand att betrakta som korrelationer och inte orsakssamband. De är dock intressanta eftersom de ger en grund för att relatera svenska mönster till tidigare studier. Förutom att kontrollera för en mängd individuella karaktäristika, tar modellerna hänsyn till vilken kommun individen bor i. Resultaten fångar därför skillnader i jobbtillgång mellan personer som bor på olika platser i samma kommun.

I urvalet som helhet finns en signifikant positiv relation mellan antalet jobb runt bostaden och sannolikheten att vara sysselsatt. Kvantitativt är sambandet litet: en fördubbling av antalet jobb är endast förknippat med 0,3 procentenheters högre sannolikhet att vara sysselsatt. Skattningen för förvärvsinkomst för hela urvalet är inte statistiskt säkerställd. Känslighetsanalys (inte i tabellen) pekar på att det positiva sambandet mellan utfall och jobbtillgång är starkare vid låga nivåer på jobbtillgång, men avtar när jobbtillgången blir större. Sysselsättningsresultaten påverkas inte av att fler områdesvariabler inkluderas. Däremot blir skattningen för inkomst betydligt större om man tar med andelen pendlare i området, en variabel som i sin tur är starkt positivt korrelerad med förvärvsinkomsten.

När man delar upp urvalet efter kön visar det sig att man får olika mönster för sysselsättning och inkomster. För den förra utfallsvariabeln är sambandet starkare för kvinnor, för den senare för män. Däremot är mönstret tydligare för personer med olika utbildningsnivå. Sambanden är starkare för personer utan eftergymnasial utbildning. I allmänhet kan man förvänta sig att lågkvalificerade personer är mer beroende av närhet till jobb (t ex kan lägre lönenivåer göra att man har mindre möjlighet/vilja att pendla), och att det också är denna typ av arbeten som rekryteras lokalt (t ex genom annonsering i affärer). Mönstren skiljer sig också en del när vi delar upp urvalet efter boenderegion. I storstäderna är sysselsättningsvariabeln mer tydligt kopplad till jobbtillgången, i övriga landet är det för inkomsten vi ser ett samband.

⁸ De flesta teorierna på området kopplar jobbtillgången till sannolikheten att ha ett jobb. Detta skulle kunna tas till intäkt för att enbart studera sysselsättning. Samtidigt fångar skillnader i årsinkomst i stor utsträckning skillnader i arbetad tid under året (t ex genom periodvis arbetslöshet), varför inkomsten ändå är intressant att studera. Vissa teorier pekar (som diskuterades i inledningen) också på ett samband mellan närhet till jobb och löner. Samtidigt är lönebildningen en komplex process där lönen kan reflektera t ex en kompensation för avståndet till jobb.

Tabell 1 Jobbtillgång och ställning på arbetsmarknaden i befolkningsurvalet.

Grupp	Sysselsättning (procentenheter)	Förvärvsinkomst (procent)
Hela urvalet	0,3	(0,6)
Kvinnor	0,5	(0,4)
Män	(0,2)	0,9
Ej eftergymnasial utbildning	0,4	0,8
Eftergymnasial utbildning	(-0,2)	(0,1)
Ej storstad	(0,3)	1,2
Storstad	0,8	(-1,2)
Infödda	0,3	0,7
Invandrade	(0,8)	(-0,7)

Anm: Tabellen visar den förväntade förändringen i sysselsättning resp. inkomst om antalet jobb inom 5 km fördubblas medan antalet boende är oförändrat. Värdena bygger på regressionsanalys omfattande upp till 424 462 observationer (hela urvalet). Värden inom parentes är inte statistiskt signifikanta.

Något överraskande är sambanden inte lika tydliga för invandrade som för infödda. Man skulle kunna misstänka att sorteringsproblemen är starkare i denna del av befolkningen, dvs eventuella effekter av jobbtillgång döljs av att människor söker sig till vissa typer av områden. Att invandrabefolkningen är mer geografiskt rörlig än den infödda befolkningen har visats i flera tidigare studier. Det finns också resultat som pekar på att invandrare beaktar jobbmöjligheter vid omflyttningar inom landet (Åslund, 2005). Vi har anledning att återkomma till detta i nästa avsnitt där vi kommer längre i att besvara rapportens huvudfråga: orsakssambandet mellan jobbtillgång och framgång på arbetsmarknaden.

4.2 Effekter av jobbtillgång: flyktingar 1990–91

Vi övergår nu till att studera de flyktingar som fick uppehållstillstånd 1990–91 och omfattades av kommunplaceringen under den s k ”Hela Sverige-strategin”. Som tidigare nämnts är poängen med studera denna grupp att man kan hantera det svårlösta problemet med självsortering på bostadsmarknaden.

Tabell 2 visar resultat från den statistiska analysen. Vi börjar med att göra samma skattningar som i föregående avsnitt, dvs vi relaterar ställningen på arbetsmarknaden 1999 till jobbtillgången 1999. Skattningarna (rad 1) visar inte på något signifikant samband, varken för sysselsättning eller för inkomst. På detta sätt liknar resultaten dem i *Tabell 1* för invandrare i det slumpmässiga urvalet. Skattningarna lider också av samma risk för selektionsproblem som de tidigare resultaten.

Detta mönster förändras i rad 2, där vi istället relaterar utfallen 1999 till jobbtillgång under invandringsåret (då man inte styrde valet av bostadsort). I tabellen framkommer en tydlig positiv långsiktig effekt på sysselsättning av att ha blivit placerad i en bostad med god jobbtillgång. Det är sannolikt att effekter av historisk och nutida jobbtillgång verkar i samma riktning – skattningen ger därför stöd för att närhet till jobb idag påverkar ställningen på arbetsmarknaden. Med tanke på den svaga ställningen på arbetsmarknaden för denna grupp är det inte så förvånande att effekten är statistiskt säkrare för sysselsättning än för förvärvsinkomst. Det verkar rimligt att närheten till jobbmöjligheter då snarare påverkar möjligheten att komma in i arbete, än sannolikheten att få en hög lön.

Effekten i rad 2 är självklart indirekt eftersom den avser förutsättningar 8–9 år tillbaka i tiden. Den visar den långsiktiga effekten av att utsätta en person för en viss typ av miljö. Det finns åtminstone två möjliga mekanismer som kan förklara denna effekt: (i) att bli placerad på en plats med låg tillgång till jobb påverkar sannolikheten att snabbt komma in i sysselsättning, vilket i sin tur har en effekt på framtida ställning; (ii) personer som började på platser med dålig jobbtillgång hade en större risk att bo på sådana även 1999, vilket påverkar sysselsättningen 1999. Åslund & Rooth (2006) analyserar denna fråga för 1987–91 års flyktingkohorter, och finner stöd för båda dessa förklaringar.

Rad 3 visar ett försök att beräkna den direkta effekten av samtida jobbtillgång. Denna modell är mer komplicerad och utnyttjar placeringen 1990/91 för att beräkna effekten av jobbtillgång år 1999. Dessa skattningar pekar på en nästan orimligt stor effekt av närheten till jobb. En fördubbling av antalet jobb i närområdet förknippas med en sysselsättningsökning på 26 procentenheter och 25 procent högre förvärvsinkomst. Det finns anledning att vara skeptisk mot en

så stor effekt, men skattningarna pekar tydligt på att jobbtillgång idag påverkar möjligheterna på arbetsmarknaden.⁹

Tabell 2 Effekter av jobbtillgång – flyktingar 1990–91.

Mått på jobbtillgång	Sysselsättning (procentenheter)	Förvärvsinkomst (procent)
1. Jobbtillgång 1999	(1,9)	(0,9)
2. Jobbtillgång 1990/91	2,9	(2,8)
3. 1990/91 "instrument" för 1999	25,5	24,4
4 a. Lågutbildades jobb (ej eftergymnasial utbildning) 1990/91	5,0	(1,3)
4 b. Högutbildades jobb (eftergymnasial utbildning) 1990/91	(-1,9)	(1,3)

Anm: Tabellen visar den förväntade förändringen i sysselsättning resp. inkomst 1999, om antalet jobb inom 5 km fördubblas medan antalet boende är oförändrat. Värdena bygger på regressionsanalys omfattande 21 745 (sysselsättning) respektive 12 655 (förvärvsinkomst) observationer. Värden inom parentes är inte statistiskt signifikanta. Se texten för en förklaring av de olika modellerna.

Tabell 2 redovisar också resultat där vi delat upp jobben i närområdet efter innehavarens utbildningsnivå.¹⁰ Detta är ett sätt att mäta tillgången på låg- respektive högkvalificerade arbeten. Det framgår tydligt att det är närhet till lågkvalificerade jobb som har betydelse för sysselsättningen bland flyktingarna. Detta är inte överraskande med tanke på att många personer födda utanför Europa har lågkvalificerade arbeten (trots ofta hög utbildning).

Om man delar in urvalet i olika grupper visar det sig att effekterna är likartade för olika grupper. Bortser vi från den statistiska osäkerheten i skattningarna pekar resultaten på något större effekter för män och för högutbildade. Detta kan indikera att i en grupp med allmänt svag ställning på arbetsmarknaden, är det i första hand de normalt starkare som påverkas av allmänna förhållanden. Vi finner också att effekterna är ungefär desamma i storstäderna som i

⁹ Modellen är en IV (2SLS) där jobbtillgång 1990/91 används som instrument för jobbtillgång 1999. Skattningarna bygger på att *den enda* anledningen till att det finns en koppling mellan jobbtillgång 1990/91 och *t ex* sysselsättning 1999 är att jobbtillgång 1990/91 är korrelerat med jobbtillgång 1999. Om jobbtillgång under invandringsåret påverkade sysselsättningen direkt, vilket sedan påverkade chanserna 1999, så kommer modellen att överskatta effekterna av jobbtillgång 1999. För en utvidgad diskussion, se Åslund m fl (2006)

¹⁰ Notera att vi som i rad 2 här använder jobbtillgång 1990/91.

övriga landet. Detta är intressant eftersom avsaknaden av kunskap om effekter utanför de större städerna har framhållits som en brist i forskningslitteraturen (Ihlanfeldt, 2006).¹¹

Sammantaget pekar resultaten i detta avsnitt tydligt på att tillgången på jobb i området runt bostaden påverkar en individs chanser på arbetsmarknaden. För den aktuella gruppen verkar det vara utbudet av jobb med lägre kvalifikationskrav som är avgörande. Skillnaden i resultat mellan de olika modellerna visar också att vi riskerar att underskatta effekterna av tillgången på jobb om vi inte tar hänsyn till självsortering på bostadsmarknaden.

5 Sammanfattande diskussion

Syftet med denna studie är att undersöka om tillgången på jobb i närområdet påverkar en individs sysselsättning och förvärvsinkomster. Denna fråga har under flera decennier varit föremål för en stor forskningslitteratur i USA, men det finns inga tidigare svenska ekonomiska studier och få studier för övriga Europa. På området finns stora empiriska metodproblem som måste hanteras för att man ska kunna ge ett trovärdigt svar på frågan.

Vi använder mycket detaljerade och heltäckande data, innehållande såväl uppgifter om individegenskaper, inkomster och sysselsättning, som geografisk information rörande bostaden och arbetsplatsen. Dessutom utnyttjar vi kommunplaceringen av flyktingar under den s k ”Hela Sverige-strategin” för att komma längre i att besvara dessa frågor.

Resultaten visar att de flyktingar som 1990–91 placerades på platser med dålig närhet till jobb hade lägre sysselsättning 1999. Det finns alltså en långsiktig effekt av att hamna i en viss typ av miljö. Detta gör även troligt att jobbtillgång idag påverkar individens möjligheter, vilket också stöds av andra resultat. Dessutom visar flyktinganalysen att man underskattar effekterna av jobbtillgång om man inte tar hänsyn till det faktum att människor kan anpassa bostadsvalet efter närheten till jobb. Om vi är beredda att överföra det senare resultatet till de statistiskt signifikanta men storleksmässigt små effekter vi finner för ett slumpmässigt urval av befolkningen, så pekar rapporten på att närhet

¹¹ Vi har också testat att använda en alternativ ”jobbradie” om 10 km respektive 2 km. För 10 km får vi resultat som liknar dem i huvudanalysen. För 2 km blir skattningarna insignifikanta. Sannolikt är 2 km för kort för att fånga de flesta personers sökområde.

till jobb i allmänhet har en positiv inverkan på individers möjligheter på arbetsmarknaden.

Det är då intressant att fråga sig om boendesegregationen i Sverige har gjort att skillnader i jobbtillgång kan förklara skillnaderna i framgång på arbetsmarknaden? I en strikt mening är svaret på denna fråga nej. Även om vi skulle välja att tro på de största (sannolikt överdrivna) skattade effekterna, så förutsätter de att invandrargruppen har i princip hälften av de inföddas jobbtillgång för att förklara en sysselsättningsskillnad om nära 25 procentenheter. Om man använder vårt mått på jobbtillgång – dvs antalet jobb och boende inom 5 km från bostaden – framkommer att invandrare har ca 5–7 procent färre jobb i närområdet jämfört med infödda. Skillnaderna finns både i och utanför storstäderna, och är något större för personer födda utanför västvärlden, men ändå alldeles för små för att kunna förklara en större del av skillnaderna på arbetsmarknaden. Å andra sidan kan man hävda att vi använder ett begränsat mått på jobbtillgång och att resultaten pekar på att grundförutsättningarna för ”spatial mismatch” är uppfyllda i Sverige: tillgången på jobb i närområdet påverkar individen, och tillgången är lägst i de grupper som har störst problem på arbetsmarknaden.

Referenser

- Andersson R (2000) "Etnisk och Socioekonomisk Segregation i Sverige 1990–1998", In: *Välfärdens Förutsättningar SOU 2000:37*, Fritzell, J (red) Stockholm, Fritzes.
- Gobillon L, H Selod H & Y Zenou (2005) "The Mechanisms of Spatial Mismatch, CEPR Discussion Paper Series No 5346.
- Hedberg C (2005) "Geografiska perspektiv på arbetsmarknadsrörlighet", *Arbetslivsrapport nr 2005:21*, Arbetslivsinstitutet.
- Holzer H (1991) "The Spatial Mismatch Hypothesis: What has the Evidence shown?", *Urban Studies*, 28, 105–122.
- Ihlanfeldt K R & D Sjoquist (1998) "The Spatial Mismatch Hypothesis: A Review of Recent Studies and their Implications for Welfare Reform", *Housing Policy Debate*, 9, 849–892.
- Ihlanfeldt, KR (2006) "A Primer on Spatial Mismatch within Urban Labor Markets", In: *A Companion to Urban Economics*, Arnott R & D McMillen (red) Boston: Blackwell Publishing.
- Kain J (1968) "Housing Segregation, Negro Employment, and Metropolitan Decentralization", *Quarterly Journal of Economics*, 82, 175–197.
- Kain J (1992) "The Spatial Mismatch Hypothesis: Three Decades Later", *Housing Policy Debate*, 3, 371–460.
- Patacchini E & Y Zenou (2005) "Spatial Mismatch, Transport Mode and Search Decisions in England", *Journal of Urban Economics*, 58, 62–90.
- Åslund O (2005) "Now and Forever? Initial and Subsequent Location Choices of Immigrants", *Regional Science and Urban Economics*, 35, 141–165.
- Åslund O & D-O Rooth (2006) "Do When and Where Matter? Initial Labor Market Conditions and Immigrant Earnings", under publicering i *Economic Journal*.
- Åslund O, J Östh J & Y Zenou (2006) "How Important is Access to Jobs? Old Question—Improved Answer", IFAU working paper 2006:1.

Bilagor

Tabell A 1 Beskrivning av urvalen.

Variabel	Flyktingar 1990–91		Slumpmässigt urval	
	Genomsnitt (stdav)	Median	Genomsnitt (stdav)	Median
Förvärvsinkomst (1 000 SEK)	125,6 (121,4)	114,1	211,9 (138,0)	201,9
Andel inkomst>0	58 %		85 %	
Sysselsättning	43 %		78 %	
ln # jobb inom 5 km	10,39 (1,37)	10,55	8,92 (2,32)	9,22
ln # boende inom 5 km	10,44 (1,19)	10,63	9,17 (1,90)	9,32
Andel pendlare i SAMS (avstånd >5 km)	49 %	48 %	53 %	53 %
Andel kvinnor	43 %		49 %	
Ålder	38,8 (8,2)	37	44,9 (10,6)	45
Utbildning				
Uppgift saknas	6 %			
<9 år	16 %		12 %	
9–10 år	18 %		13 %	
Gymnasial	31 %		47 %	
Postgymnasial<2 år	4 %		6 %	
Postgymnasial >=2 år	23 %		21 %	
Forskarutbildning	2 %		1 %	
Gift man	29 %		25 %	
Gift kvinna	23 %		26 %	
Man, sambo	3 %		5 %	
Kvinna, sambo	2 %		5 %	
Singel	43 %		39 %	
Pendlingsavstånd (km)	17,4 (57,4)	4,7	19,4 (61,8)	5,4
Antal observationer	21 745		424 462	

Anm: Samtliga variabler observerade 1999. Uppgifterna om förvärvsinkomst är för dem med inkomst>0. Pendlingsavstånd och andel pendlare för dem med uppgift om arbetsplats.

Tabell A 2 Födelseländer i flyktingurvalet.

Födelseländer	Antal	Andel
Rumänien	687	3,16
Tjeckoslovakien	148	0,68
Ungern	261	1,20
Bulgarien	536	2,46
Estland	100	0,46
Lettland, Litauen	25	0,11
Fd Sovjetrepubliker	682	3,14
Ryssland	9	0,04
Etiopien	1 345	6,19
Somalia	1 343	6,18
Gambia	156	0,72
Tunisien	230	1,06
Marocko	239	1,10
Uganda	114	0,52
Algeriet	101	0,46
Egypten	62	0,29
Eritrea	383	1,76
Övriga Afrika	566	2,60
Libanon	1 874	8,62
Syrien	1 333	6,13
Turkiet	881	4,05
Irak	2 231	10,26
Iran	2 998	13,79
Övriga mellanöstern	322	1,48
Kambodja, Vietnam	955	4,39
Thailand	579	2,66
Kina, Taiwan	349	1,60
Filippinerna	354	1,63
Afghanistan	152	0,70
Bangladesh	195	0,90
Indien	135	0,62
Pakistan	74	0,34
Sri Lanka	241	1,11
Övriga Asien	193	0,89
Centralamerika	468	2,15
Chile	624	2,87
Bolivia	32	0,15
Peru	242	1,11
Brasilien	165	0,76
Argentina	72	0,33
Colombia	173	0,80
Övriga Sydamerika	116	0,53
Totalt	21 745	100,00

IFAU:s publikationsserier – senast utgivna

Rapporter/Reports

- 2005:1** Ahlin Åsa & Eva Mörk "Vad hände med resurserna när den svenska skolan decentraliserades?"
- 2005:2** Söderström Martin & Roope Uusitalo "Vad innebar införandet av fritt skolval i Stockholm för segregeringen i skolan?"
- 2005:3** Fredriksson Peter & Olof Åslund "Påverkas socialbidragsberoende av omgivningen?"
- 2005:4** Ulander-Wänman Carin "Varslad, uppsagd, återanställd. Företrädesrätt till återanställning enligt 25 § LAS i praktisk tillämpning"
- 2005:5** Isacsson Gunnar "Finns det en skillnad mellan samhällets och individens avkastning på utbildning?"
- 2005:6** Andersson Christian & Iida Häkkinen "En utvärdering av personalförstärkningar i grundskolan"
- 2005:7** Hesselius Patrik, Per Johansson & Laura Larsson "Hur påverkar kravet på läkarintyg sjukfrånvaron? Erfarenheter från ett socialt experiment"
- 2005:8** van den Berg J & Bas van der Klaauw "Job search monitoring and sanctions – a brief survey of some recent results"
- 2005:9** Sibbmark Kristina & Anders Forslund "Kommunala arbetsmarknadsinsatser riktade till ungdomar mellan 18 och 24 år"
- 2005:10** Lindqvist Linus, Laura Larsson & Oskar Nordström Skans "Friårets arbetsmarknadseffekter"
- 2005:11** Hjertner Thorén Katarina "Kommunal aktiveringspolitik: en fallstudie av det praktiska arbetet med arbetslösa socialbidragstagare"
- 2005:12** Gartell Marie & Håkan Regnér "Sambandet mellan val av högskola och inkomster efter examen för kvinnor och män"
- 2005:13** Kennerberg Louise & Kristina Sibbmark "Vilka deltar i svenska för invandrare?"
- 2005:14** Sibbmark Kristina & Caroline Runeson "Arbetsmarknadspolitisk översikt 2004"
- 2005:15** Martinson Sara "Omställningsavtalen: mellan vilka, för vilka och på vilket sätt?"
- 2005:16** Bennmarker Helge, Kenneth Carling & Bertil Holmlund "Leder höjd a-kassa till längre arbetslöshetstider? En studie av de svenska förändringarna 2001–2002"

- 2005:17** Nordström Skans Oskar & Olof Åslund "Ses vi på jobbet? Etnisk segregation mellan arbetsplatserna 1985–2002"
- 2005:18** Skedinger Per "Hur höga är minimilönerna?"
- 2006:1** Zenou Yves, Olof Åslund & John Östh "Hur viktig är närheten till jobb för chanserna på arbetsmarknaden?"

Working Papers

- 2005:1** Ericson Thomas "Personnel training: a theoretical and empirical review"
- 2005:2** Lundin Martin "Does cooperation improve implementation? Central-local government relations in active labour market policy in Sweden"
- 2005:3** Carneiro Pedro, James J Heckman & Dimitriy V Masterov "Labor market discrimination and racial differences in premarket factors"
- 2005:4** de Luna Xavier & Ingeborg Waernbaum "Covariate selection for non-parametric estimation of treatment effects"
- 2005:5** Ahlin Åsa & Eva Mörk "Effects of decentralization on school resources"
- 2005:6** Cunha Flavio, James J Heckman & Salvador Navarro "Separating uncertainty from heterogeneity in life cycle earnings"
- 2005:7** Söderström Martin & Roope Uusitalo "School choice and segregation: evidence from an admission reform"
- 2005:8** Åslund Olof & Peter Fredriksson "Ethnic enclaves and welfare cultures – quasiexperimental evidence"
- 2005:9** van den Klaauw Bas, Aico van Vuuren & Peter Berkhout "Labor market prospects, search intensity and the transition from college to work"
- 2005:10** Isacsson Gunnar "External effects of education on earnings: Swedish evidence using matched employee-establishment data"
- 2005:11** Abbring Jaap H & Gerard J van den Berg "Social experiments and instrumental variables with duration outcomes"
- 2005:12** Åslund Olof & Oskar Nordström Skans "Measuring conditional segregation: methods and empirical examples"
- 2005:13** Fredriksson Peter & Bertil Holmlund "Optimal unemployment insurance design: time limits, monitoring, or workfare?"
- 2005:14** Johansson Per & Per Skedinger "Are objective, official measures of disability reliable?"
- 2005:15** Hesselius Patrik, Per Johansson & Laura Larsson "Monitoring sickness insurance claimants: evidence from a social experiment"

- 2005:16** Zetterberg Johnny “Swedish evidence on the impact of cognitive and non-cognitive ability on earnings – an extended pre-market factor approach”
- 2005:17** Nordström Skans Oskar & Linus Lindqvist “Causal effects of subsidized career breaks”
- 2005:18** Larsson Laura, Linus Lindqvist & Oskar Nordström Skans “Stepping-stones or dead-ends? An analysis of Swedish replacement contracts”
- 2005:19** Dahlberg Matz, Magnus Gustavsson “Inequality and crime: separating the effects of permanent and transitory income”
- 2005:20** Hjertner Thorén Katarina “Municipal activation policy: A case study of the practical work with unemployed social assistance recipients”
- 2005:21** Edin Per-Anders & Magnus Gustavsson “Time out of work and skill depreciation”
- 2005:22** Bennmarker Helge, Kenneth Carling & Bertil Holmlund “Do benefit hikes damage job finding? Evidence from Swedish unemployment insurance reforms”
- 2005:23** Forslund Anders, Nils Gottfries & Andreas Westermark “Real and nominal wage adjustment in open economies”
- 2005:24** Åslund Olof & Nordström Skans Oskar “Will I see you at work? Ethnic workplace segregation in Sweden 1985–2002”
- 2005:25** van den Berg Gerard J “Competing risks models”
- 2006:1** Åslund Olof, John Östh & Yves Zenou “How important is access to jobs? Old question – improved answer”

Dissertation Series

- 2005:1** Nilsson Anna “Indirect effects of unemployment and low earnings: crime and children’s school performance”
- 2003:1** Andersson Fredrik “Causes and labor market consequences of producer heterogeneity”
- 2003:2** Ekström Erika “Essays on inequality and education”